

Altuncuzâde Tekkesi, mimari programı ve ebadı asgari ölçülerde tutulmuş mütevazı bir zâviyedir. Yan yana inşa edilmiş ve bir duvarla aralarında bağlantı kurulmuş iki kanattan oluşan yapının batıdaki kanadı tek katlı tevhidhaneyi, doğudaki kanadı ise iki katlı harem-selâmlık bölümünü ihtiva eder. Tevhidhane, kareye yakın dikdörtgen planlı ufak bir mekândır ve her yönüyle alelâde bir son devir mescidini andırmaktadır. Duvarları moloz taş ve tuğlayla gelişigüzel örülmüştür ve halen mevcut bulunmayan örtüsünün de kiremitli bir ahşap çatı olduğu anlaşılmaktadır. Doğu yönünden girilen tevhidhanenin tuğla ile örülmüş basık kemerli beş adet penceresi vardır. Batı duvarı tamamen ortadan kalkmış, kuzey duvarı ise kısmen çökmüştür. Mihrap basık kemerlidir ve dışarıya çıkıntı yapmamaktadır. Doğu duvarı boyunca alttaki erkeklere, üstteki kadınlara mahsus iki mahfilin uzandığı, izlerden belli olmaktadır. Ahşap üst katı ortadan kalkmış olan harem-selâmlık binasının zemin kat duvarları, tevhidhane duvarlarında da kullanılan tuğlalarla örülmüştür. Tekkenin iki kanadı arasında, kuzey duvarında basık kemerli geniş bir penceresi bulunan üstü açık küçük bir avlu yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA:

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 256; Ayvan-sarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmi'*, I, 180; Âsitâne Tekkeleri, s. 9; *Mecmûa-i Cevâmi'*, I, 8-9, nr. 10; Bandırmalizâde, *Mecmûa-i Tekâyâ*, İstanbul 1307, s. 9; *Osmanlı Müellifleri*, I, 182.

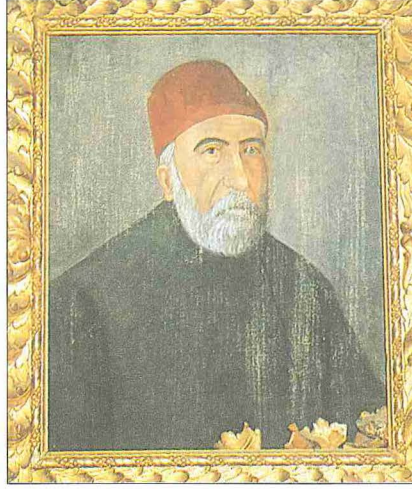
M. BAHÂ TANMAN

ALTUNİZÂDE İSMÂİL ZÜHDÜ PAŞA

(1806-1887)

Abdülmecid ve Abdülaziz dönemlerinde önemli görevler alan bir devlet adamı.

Devrin büyük gemi tüccarlarından olan ve altın varakçılığı yapıp güzel sanatlarla da ilgilenen Altunî Ali Efendi'nin oğludur. Fâtih Kurşunlu Medresesi'ni bitirdikten sonra babasından altın varakçılığı, hattatlık, nakkaşlık ve yapı işlerini öğrendi. 1829'da babasının ölümünden sonra Enderun'a girdi ve aynı zamanda almış dört parça gemiden oluşan ticaret filosunun idaresiyle de meşgul oldu. İki yıl sonra, Enderun'dan mezun olduğu sıralarda inşaatına başlanan Mekteb-i Tıbbiyye (eski Haydarpâşa Lisesi binası) ile Mekteb-i Sultânî'nin (Galatasaray Lisesi)

Altunizade İsmail Zühdü Paşa'nın portresi (Aile koleksiyonu)

bina emniğine tayin edildi. Daha sonra aynı görevi Dolmabahçe Sarayı, Zeytinburnu Fişek Fabrikası ve Paşabahçe Şişe, Mum ve Kâğıt Fabrikası inşaatlarında da başarıyla yürütmesi üzerine, "ülâ sânisî" rütbesi ile Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî âzalığına getirildi. Ayrıca kendisine "mimar ağalığı" unvanı verildi. Ardından sırasıyla Ziraat Meclisi (1858), Nâfia Meclisi (1859) ve Askerî Şûrâ âzalıklarına getirildi. 1876'da I. Meşrutîyet'in ilânında İstanbul mebusu oldu. Bina emini olarak inşaatına nezaret ettiği önemli yapılar arasında, bugün İstanbul Üniversitesi ana binası olan eski Harbiye Nezâreti de bulunmaktadır.

Altunizade İsmail Zühdü Paşa çalışkanlığı, dürüstlüğü ve bilhassa cömertliği ile tanınmış servet sahibi bir devlet adamıdır. Getirildiği görevler onun bu meziyetleriyle yakından ilgilidir. Bugün bilinen hayır işleri arasında, 1865 yılındaki büyük Hoca Paşa yangınında harap olan on altı caminin tamir masraflarını karşılaması, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda (93 Harbi) üç taburluk bir gönüllüler alayı kurup askerlerinin bütün ihtiyaçları ile ailelerinin geçimini karşılaması ve savaş sonunda malzemelerin tamamını Tophane'ye hibe etmesi (Altunizade Alayı ad verilen bu birliğin sancağı halen Altunizade Camii'nde muhafaza edilmektedir) ve 1877 yılında Bulgaristan'dan gelen muhacirlere Şehzadebaşı'ndaki konağını verip altı aylık masraflarını üstlenmesi bulunmaktadır. Ayrıca, Rus istilasına karşı Osmanlılar'dan yardım isteyen Kâşgarlılar'a askerî uzmanlar gön-

derildiği sırada, onun da Kâşgar'da bir arazi satın alıp üzerine bir kütüphaneye yaptırdığı bilinmektedir. Halen Üsküdar'da adını taşıyan Altunizade mahallesindeki cami ile külliyesinin bazı binaları ise halka hizmete devam eder durumdadır. Savaş öncesi ve sonrası gösterdiği bu faaliyetlerden dolayı kendisine ikinci rütbeden Âl-i Osmânî nişanı verilmiş ve kâğıt paranın kaldırılması ile ilgili olarak kurulan İlgâ-i Kavâim Komisyonu'nun reisliğine getirilmiştir. Bu görevi sırasında şahsına ait 50.000 altın lira tutarında kâğıt parayı karşılığını almadan hükümete vermiştir.

1880'de vezir rütbesiyle Âyan âzalığına, daha sonra da Muhâcirin Komisyonu reisliğine tayin edildi. Bu görevinde iken 1887'de külliyesinin karşısındaki konağında vefat etti. Mezarı Altunizade Camii'nin hazîresinde, mihrabın önündedir.

BİBLİYOGRAFYA:

BA, Meclis-i Umûmî, Dosya nr. 5; *Sicill-i Osmânî*, IV, 387; Gövsa, *Türk Meşhurları*, s. 41; E. Taşkın Taşcıoğlu, "Altunizade İsmail Zühdü Paşa Hakkında Bir Belge", *Milli Saraylar Sempozyumu Bildiri Özetleri*, İstanbul 1984, s. 33-34; Orhan Erdenen, "Osmanlı Devri Mimarları, Yardımcıları ve Teşkilâtı", *Mimarlık*, sy. 27, İstanbul 1966, s. 15-18.

HAMİT KÜÇÜKBATIR

İsmail Zühdü Paşa'nın Altunizade Camii hazîresindeki mezarı - Üsküdar / İstanbul

